

Література

1. Жуков Ю.М., Петровская Л.А., Растищников П.В. Диагностика и развитие компетентности в общении. Москва : Изд-во МГУ, 2000. 104 с.
2. Петровская Л.А. Компетентность в общении. Социально-психологический тренинг . Москва : Изд-во МГУ, 1989. 216 с.
3. Прозорова Е.В. Педагогические условия развития коммуникативной компетентности . *Мир психологии*. 2000. № 2. С. 191-202.
4. Шакуров Р.Х. Социально-психологические основы управления : руководитель и коллектив. Москва : Просвещение, 1999. 208 с.

РОЗВИТОК НАВЧАЛЬНОЇ МОТИВАЦІЇ СТУДЕНТІВ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ (НА МАТЕРІАЛІ ВІДЕОКОНФЕРЕНЦІЙ)

Горлова Н. А.
Студентка магістратури ННІПППФВК
Науковий керівник – доц. Давидюк М. О.

Трансформації в усіх сферах суспільного життя, спричинені пандемією COVID-19, змінили підходи до організації різноманітних людських активностей в умовах карантинних обмежень. Так, вже звичною стала робота онлайн та на віддаленій формі зайнятості, комунікація в різних сферах людського життя за допомогою соціальних мереж і месенджерів, проведення різноманітних заходів – від екскурсій і концертів до церковних служб та голосування на виборах – у дистанційному форматі.

Так само і дистанційне навчання за останній рік стало однією зі звичних форм організації освітнього процесу. Воно надає безліч можливостей для отримання як базових, так і додаткових знань і забезпечує доступність при збереженні якості. До основних переваг дистанційного навчання належать: скорочення часу для доповіді викладача або учня/студента; вільний доступ учнів та студентів до електронних підручників, а так само до результатів виконаних робіт; широкі можливості для групової та індивідуальної роботи [6]. Навчання в дистанційному форматі реалізується через дистанційні освітні технології. «Закон про освіту» визначає, що «дистанційне навчання – організація освітнього процесу (за дистанційною формою здобуття освіти або шляхом використання технологій дистанційного навчання в різних формах здобуття освіти) в умовах віддаленості один від одного його учасників та їх як правило опосередкованої взаємодії в освітньому середовищі, яке функціонує на базі сучасних освітніх, інформаційно-комунікаційних (цифрових) технологій» [4]. А. Андрєєв, В. Солдаткін представляють технологію дистанційного навчання у вигляді двох форм: 1) програма, що містить процедури і операції; 2) діяльність, вибудована відповідно до цієї програми [1, с. 100]. Дослідники визначають технологію дистанційного навчання як «найважливіший елемент механізму управління дидактичним процесом, засіб перекладу абстрактної мови науки на конкретну мову практики управління, формалізації, розчленування освітнього процесу на складові елементи за допомогою процедур (набору дій щодо здійснення управління процесом) і операцій» [1, с.102]. У ролі посередника між інформацією та студентами виступає викладач, який оперує дистанційними освітніми технологіями.

Інтенсивне впровадження таких технологій в освіту поставило перед викладачем низку сучасних професійних вимог, однією з яких став пошук способів форму-

вання мотивації до навчальної та професійної діяльності в студентів ЗВО. Психологічні дослідження засвідчують, що мотивація в навчальній діяльності представлена внутрішніми і зовнішніми мотивами [5, с. 69]. До внутрішніх мотивів належить розуміння самими студентами цілей навчання, його значущості для майбутнього, а також мотиви самовизначення й самореалізації. Зовнішня мотивація пов'язана з правилами, які встановлені в освітньому закладі чи конкретним викладачем. Для успішної реалізації освітнього процесу викладачеві необхідно створити всі умови для того, щоб зовнішня мотивація студента перетворилася у внутрішню

А. Маркова класифікує навчальні мотиви за такими групами: пізнавальні мотиви і соціальні мотиви. До групи соціальних мотивів вона відносить широкі (спонукають бути корисним суспільству) і вузькі (спонукають бути корисним близькому оточенню – батькам, рідним, друзям) мотиви. Зауважимо, що дослідниця наголошує на важливості соціальних мотивів у формуванні професійного самовизначення й відповідальності за спільну справу [7, с. 11-13]. Для того, щоб мотивувати учня чи студента, викладач повинен мати набір необхідних компетенцій у таких царинах, як освітні технології, психологія спілкування у віртуальному середовищі; інформаційні технології та комунікації [2, с. 129]. Викладач повинен сам мотивувати робочим процесом: любити його, надихатися ним, прагнути дізнатися щось нове і ділитися цими знаннями з іншими. Викладач може підвищити мотивацію студентів за допомогою особистого прикладу: бути відповідальним, доброзичливим і відкритим для спілкування; а також через прояв особистої зацікавленості досвідом студентів: бути небайдужим, давати зворотній зв'язок на запити студентів, надихати до дистанційної роботи і саморозвитку власним прикладом.

Мотивувати студентів може позитивне ставлення викладача до майбутньої професії: підтримка у виборі професії, обговорення перспектив, демонстрація діяльності успішних професіоналів – випускників ЗВО. В умовах дистанційного навчання деякі методи і прийоми формування мотивації, з одного боку, втрачають свою силу, але, з іншого боку, відкривають нові можливості. До числа таких прийомів відносимо технологію відеоконференцій. Якщо раніше потрібно було обладнати кабінет, налаштувати техніку, забезпечити якісне зображення і звук, запросити студентів в одну аудиторію і домовитися про зустріч з іншими, то зараз достатньо просто відправити посилання і підключитися з будь-якого зручного пристрою, який має вихід в Інтернет, до конференції. Технологію відеоконференції можна застосовувати на лекціях, семінарах, консультаціях, на заняттях з контролю знань.

Освітня практика Ю. Баскаков та О. Соболева виокремлюють такі етапи проведення та підготовки відеоконференцій [2, с. 132-133]:

1. Етап цілепокладання: важливо визначити мету заняття, а також ті навички і знання, які має студент отримати в ході заняття, визначити роль технології відеоконференції – провідна чи допоміжна.
2. Підготовчий етап: викладач визначає стан матеріально-технічного забезпечення відеоконференції зі свого боку, а також спроможність студентів до активної взаємодії в умовах відеоконференції – наявність/відсутність швидкісного інтернет-з'єднання (в умовах поганого зв'язку викладач має потурбуватися про відеозапис заняття і надання доступу до всіх навчальних матеріалів студентам на пошту після конференції для самостійного опрацювання). На цьому етапі перевіряються технічні можливості і якість зв'язку; вибудовується методологічний план роботи викладача під

час заняття із застосуванням технології відеоконференції. 3. Етап проєктування дидактичного маршруту необхідний для чіткої та послідовної роботи під час заняття із застосуванням технології відеоконференції: викладач вибудовує хронологію обговорюваних проблем, призначає і проводить попередні обговорення питань, готує і завантажує дидактичний матеріал, реєструє учасників. 4. Етап проведення та реалізації цілей зустрічі ґрунтується на принципі налагодженого зворотного зв'язку, на доброзичливому, активному, відкритому й зрозумілому спілкуванні між учасниками відеоконференції. 5. Етап оцінювання дозволяє визначити відповідність заняття із застосуванням технології відеоконференції поставленим цілям.

Зауважимо, що в ході підготовки до заняття із застосуванням технології відеоконференції викладачеві рекомендовано дотримуватися низки правил, які забезпечать всім учасникам заняття успішне сприйняття інформації. До таких правил можна віднести: 1) дотримання часового інтервалу (заняття й виступи) і розподіл заняття на етапи; 2) чітка регламентація поведінки учасників заняття (можливість використання мікрофона, наявність або відсутність відеозображення, участь у чаті тощо); 3) ясність, якісність і доступність наданого дидактичного матеріалу; 4) наявність у самого викладача внутрішньої мотивації для досягнення цілей заняття; 5) позитивне налаштування на співпрацю і доброзичливий тон. Використання технології відеоконференції на заняттях в очному або дистанційному форматах допомагає студентам познайомитися з історіями професійного чи особистісного зростання від імені людей, які в силу своєї зайнятості не можуть прийти і розповісти про себе, але можуть виділити кілька хвилин для спілкування в режимі онлайн, що в умовах дистанційної освіти є хорошим способом мотивувати студентів до професійного саморозвитку навіть за умов карантинних обмежень і відсутності живої практики в опануванні фахових знань, умінь і навиків.

Література

1. Андреев А. А., Солдаткин В. И. Дистанционное обучение: сущность, технология, организация. Москва: МЭСИ, 1999. 196 с.
2. Баскаков Ю.А., Соболева О. М. Использование видеоконференцсвязи в учебном процессе. *Казанский педагогический журнал*. 2010. №10. С. 128-134. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/ispolzovanie-videokonferentssvyazi-v-uchebnom-protsesse>
3. Быкова Н. Н. Мотивация обучающихся при применении дистанционных образовательных технологий. *Вестник Ленинградского государственного университета им. А. С. Пушкина*. 2016. №4. 2 ч. С.40-45.
4. Закон про освіту. Деякі питання організації дистанційного навчання. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0941-20#Text>
5. Коротаева Е.В. О дидактических основах обучения в дистанционном формате. *Педагогическое образование в России*. 2012. №5. С. 68-71.
6. Кухаренко В.М., Бондаренко В.В. Екстрене дистанційне навчання в Україні: Монографія / За ред. В.М. Кухаренка, В.В. Бондаренка. Харків: Вид-во КП «Міська друкарня», 2020. 409 с.
7. Маркова А. К. Формирование мотивации учения в школьном возрасте: Пособие для учителя. Москва: Просвещение, 1983. 96 с. URL: <http://komfort2011.narod.ru/markowa.html>